

Streszczenie

Tytuł: Analiza czynników wpływających na wypalenie zawodowe personelu pielęgniarskiego na oddziałach intensywnej terapii.

Wstęp: Personel pielęgniarski pracujący na oddziałach intensywnej terapii w związku ze szczególną specyfiką pracy wywołującą ogromny stres, a przez to silne napięcie emocjonalne, przy braku umiejętności radzenia sobie może powodować zespół wypalenia zawodowego. Syndrom wypalenia zawodowego stanowi zagrożenie dla pielęgniarek, ale także dla pacjentów, ponieważ przyczynia się do błędów medycznych i obniża jakość opieki. Wpływa także na satysfakcję z pracy i życia osobistego pielęgniarek, generując nieadekwatne zachowania zdrowotne i problemy ze zdrowiem psychofizycznym. Biorąc pod uwagę znaczenie pielęgniarki w zespole terapeutycznym oraz proporcje zatrudnienia w ochronie zdrowia konieczne jest zrozumienie czynników, które przyczyniają się do rozwoju zespołu wypalenia zawodowego.

Cel pracy: Celem badania była ocena czynników wpływających na wypalenie zawodowe personelu pielęgniarskiego na oddziałach intensywnej terapii.

Materiał i metody: Badanie zostało przeprowadzone w grupie pielęgniarek i pielęgniarzy biorących udział w kursach kwalifikacyjnych i szkoleniach specjalizacyjnych w Europejskim Centrum Kształcenia Podyplomowego we Wrocławiu w okresie od marca do listopada 2019 roku. Miało charakter anonimowy, dobrowolny, a respondenci wyrazili świadomą zgodę na udział w badaniu. Projekt został zatwierdzony przez Komisję Bioetyczną przy Uniwersytecie Medycznym we Wrocławiu Nr KB-12/2019. W badaniu wykorzystano standaryzowane narzędzia badawcze: Kwestionariusz Wypalenia Zawodowego Maslach (MBI), Skalę Odczuwanego Stresu (PSS-10), Inwentarz do Pomiaru Radzenia Sobie ze Stresem Mini-COPE (Mini-COPE), Skalę Satysfakcji z Życia (SWLS), Inwentarz Zachowań Zdrowotnych (IZZ).

Wyniki: Grupa badawcza obejmowała 282 respondentów. Kobiety stanowiły 93,62% ankietowanych. Wyniki kwestionariusza MBI: ogólny wskaźnik wypalenia zawodowego wynosił średnio 39,78 punktów na 100 możliwych (SD = 20,7). Za wypalenie zawodowe ankietowanych w największym stopniu odpowiadało wyczerpanie emocjonalne (EE; średnia 53,03 punktu), w nieco mniejszym stopniu depersonalizacja (DEP; średnia 39,79 punktu), a w najmniejszym brak satysfakcji zawodowej (PA; średnia 26,51 punktu). Wyniki kwestionariusza PSS-10: 122 uczestników ankiety (43,26%) miało wysoki, 104 (36,88%) miało średni, a 56 (19,86%) miało niski poziom stresu.

Wyniki kwestionariusza Mini COPE: Strategie Aktywne Radzenie Sobie i Planowanie były stosowane pomiędzy „często” a „prawie zawsze”. Strategie Pozytywne Przewartościowanie, Akceptacja, Zwrot ku Religii, Poszukiwanie Wsparcia Emocjonalnego, Poszukiwanie Wsparcia Instrumentalnego, Zajmowanie się Czymś Innym, Wyładowanie i Obwinianie Siebie były stosowane pomiędzy „rzadko” a „często”. Strategie Poczucie Humoru, Zaprzeczanie, Zażywanie Substancji Psychoaktywnych i Zaprzestanie Działań były stosowane pomiędzy „prawie nigdy” a „rzadko”. Wyniki kwestionariusza SWLS: 118 uczestników ankiety (41,84%) miało średnie, 91 (32,27%) miało wysokie, a 73 (25,89%) miało niskie poczucie satysfakcji z życia. Wyniki kwestionariusza IZZ: Również po 115 uczestników ankiety (40,78%) miało niskie i przeciętne, a 52 (18,44%) miało wysokie nasilenie zachowań zdrowotnych.

Analiza jednoczynnikowa dotycząca wpływu zmiennych na wypalenie wykazała, że: wiek koreluje istotnie ($p < 0,05$) i dodatnio ($r > 0$) z wynikiem ogólnym MBI, EE i DEP. Wynik ogólny MBI oraz wyniki na skalach EE i DEP były istotnie niższe wśród osób z tytułem magistra niż wśród pozostałych respondentów. Wyniki na skali EE był istotnie wyższy w grupie osób ze specjalizacją ($p < 0,05$). Wynik na skali PA był istotnie wyższy wśród osób, które nie ukończyły „innych” form kształcenia podyplomowego ($p < 0,05$). Staż pracy na OIT koreluje istotnie ($p < 0,05$) i dodatnio ($r > 0$) z EE.

Korelacje wyników kwestionariuszy z wynikami MBI: (1) Analiza Mini COPE wykazała, że istotnie ($p < 0,05$) i ujemnie ($r < 0$) z wynikiem ogólnym MBI koreluje: Aktywne Radzenie Sobie, Planowanie, Pozytywne Przewartościowanie, Akceptacja, Poszukiwanie Wsparcia Emocjonalnego, natomiast dodatnio ($r > 0$): Zaprzeczanie, Zażywanie Substancji Psychoaktywnych, Obwinianie Siebie i Zaprzestanie Działań. Istotnie ($p < 0,05$) i ujemnie ($r < 0$) z EE koreluje: Aktywne Radzenie Sobie, Planowanie, Pozytywne Przewartościowanie, Akceptacja, natomiast dodatnio ($r > 0$): Zaprzeczanie, Zażywanie Substancji Psychoaktywnych, Obwinianie Siebie i Zaprzestanie Działań. Istotnie ($p < 0,05$) i ujemnie ($r > 0$) z DEP koreluje: Planowanie, Pozytywne Przewartościowanie, Akceptacja, Zwrot ku Religii, Wyładowanie, Poszukiwanie Wsparcia Emocjonalnego, a dodatnio ($r > 0$) Zaprzestanie Działań. Istotnie ($p < 0,05$) i ujemnie ($r < 0$) z PA koreluje: Aktywne Radzenie Sobie, Poszukiwanie Wsparcia Emocjonalnego, natomiast dodatnio ($r > 0$): Zaprzeczanie, Zażywanie Substancji Psychoaktywnych, Obwinianie Siebie, Wyładowanie i Zaprzestanie Działań. (2) Wynik PSS-10 koreluje istotnie ($p < 0,05$) i dodatnio ($r > 0$) z wynikiem ogólnym MBI, EE, DEP i PA. (3) Wynik ogólny IZZ oraz wynik SWLS koreluje istotnie ($p < 0,05$) i ujemnie ($r < 0$) z wynikiem ogólnym MBI, EE, DEP i PA.

Wieloczynnikowy model regresji liniowej pokazał, że istotnymi ($p < 0,05$) niezależnymi predyktorami wyższego wyniku ogólnego MBI są: Poszukiwanie Wsparcia Instrumentalnego, Zaprzestanie Działań, PSS-10, a niższego: Zwrot ku Religii, Wyładowanie i SWLS. Istotnymi ($p < 0,05$) niezależnymi predyktorami wyższego wyniku na podskali EE jest PSS-10, a niższego są: Akceptacja, Wyładowanie i SWLS. Istotnymi ($p < 0,05$) niezależnymi predyktorami wyższego wyniku na podskali DEP są: Poczucie Humoru, Poszukiwanie Wsparcia Instrumentalnego i PSS-10, natomiast niższego: tytuł magistra pielęgniarstwa, Poszukiwanie Wsparcia Emocjonalnego i Wyładowanie. Istotnymi ($p < 0,05$) niezależnymi predyktorami wyższego wyniku na podskali PA są: Zaprzestanie Działań, PSS-10, a niższego: ukończone „inne” formy wykształcenia podyplomowego i Aktywne Radzenie Sobie.

Wnioski:

1. Za wypalenie zawodowe personelu pielęgniarstwa na oddziałach intensywnej terapii odpowiada wyczerpanie emocjonalne, w nieco mniejszym stopniu poczucie depersonalizacji, a w najmniejszym brak satysfakcji zawodowej.
2. Wśród czynników socjodemograficznych wpływ na występowanie wypalenia zawodowego miały: starszy wiek, dłuższy staż pracy, wykształcenie.
3. Im starszy wiek pielęgniarek i im dłuższy staż pracy na oddziale intensywnej terapii, tym wyższy poziom wypalenia zawodowego.
4. Wraz ze wzrostem poziomu odczuwanego stresu wśród pielęgniarek intensywnej terapii rośnie poziom ich wypalenia zawodowego.
5. Pielęgniarki pracujące na oddziałach intensywnej terapii, które stosują konstruktywne metody radzenia sobie ze stresem wykazują niższy poziom wypalenia zawodowego.
6. Im gorsza satysfakcja z życia personelu pielęgniarstwa, tym wyższy poziom wypalenia zawodowego.
7. Prawidłowe zachowania zdrowotne wśród badanych pielęgniarek wpływają na obniżenie poziomu wypalenia zawodowego.

Słowa kluczowe: personel pielęgniarstwa, wypalenie zawodowe, stres, satysfakcja z życia, zachowania zdrowotne.